

НИКЕЛЬ М.І.

Наук. керів.: Головінов О.М., д.е.н.

ГВУЗ "Донецький національний університет економіки та торгівлі

ім. Михайла Туган-Барановського",

г Донецьк

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Рассмотрен отечественный и зарубежный опыт кредитования аграрной сферы, проанализирована динамика структуры кредитов, которые предоставлены субъектам аграрного бизнеса.

Актуальність. Для України в сучасних умовах становлення ринкових відносин перспективною сферою розвитку економіки є сільське господарство. Аграрний бізнес, як свідчить світовий досвід, має відігравати важливу роль в країнах з ринковим типом економіки. В нашій країні існує перешкода для розвитку аграрної сфери – відсутність джерел фінансування. При наявності достатніх природних ресурсів, бажання підприємців займатися цим перспективним бізнесом, вони не мають власних коштів для початку аграрного бізнесу. На нашу думку, саме банківське кредитування може стати одним із джерел фінансування аграрної промисловості. Проте в Україні цей вид кредитування є майже нерозвиненим, тому актуальним буде створення структури, яка б самостійно кредитувала суб'єктів аграрного бізнесу або була посередником між банківськими установами та суб'єктами агробізнесу.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідженню проблеми банківського кредитування сільського господарства приділяли увагу в своїх працях багато вітчизняних вчених-економістів, зокрема В.М. Алексійчук, А.І. Берлач, Д.В. Бусуйок, М.Я. Дем'яненко, Д. Лагутін, М.Й. Малік, М.І. Савлук, В.І. Семчик, В.А. Сонюк та інші.

Мета дослідження. Вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду банківського кредитування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Через низький рівень розвитку ринку фінансових небанківських посередників в Україні основним кредитором та інвестором виступають банківські установи. Банківський кредит сприяє розвитку сільського господарства, забезпеченню населення країни якісними продуктами харчування, промисловість сировиною, а також перетворенню України в експортера сільськогосподарської промисловості.

В Україні банківське кредитування аграрного сектору економіки здійснюється переважно на короткий строк. Воно є непривабливим для підприємців, оскільки знижується ціна сільськогосподарською продукції через повернення кредиту після збору врожаю. Товаровиробники для забезпечення своєчасного повернення кредитних коштів вимушені терміново, за низькими цінами продавати свою продукцію, що знижує рівень їхніх доходів [1, с.13].

На нашу думку, українським банкам є доцільним здійснювати програми довгострокового кредитування суб'єктів аграрної промисловості. Завданнями довгострокового банківського кредитування аграрної промисловості є забезпечення позичальника коштами для вирішення довгострокових господарських потреб; фінансування науково-технічних проектів в аграрній сфері; фінансування нових виробництв і прогресивних технологій у сільському господарстві; оновлення оборотних коштів аграрних підприємств.

Проте існує низка факторів, що стримують розвиток довгострокового кредитування як інвестиційного ресурсу для підприємств аграрної сфери, серед яких: високі відсоткові ставки за користування банківським кредитом; обмежені обсяги довгострокових пасивів у банківських установах; дефіцит необхідних технологій та досвіду ефективного проектного фінансування; відсутність надійної системи страхування кредитних ризиків; відсутність податкового стимулювання довгострокового інвестиційного кредитування аграрного сектору, недосконалість законодавчих механізмів у сфері кредитування.

У 2011 р. агрокредити залучили 79 підприємств, з них на термін більше 9 міс. – 42%, терміном на 6-9 міс. – 52%, від 3 до 6 місяців – 5%, строком до 3 місяців – 1%. Аналіз структури кредитів, що надані підприємствам агропромисловості наведено у таблиці 1 [1].

Таблиця 1.

Аналіз структури кредитів, що надані підприємствам агропромисловості

Показники	2010		2011		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Усього кредитів	143,46	100	157,28	100	13,82	-
Короткострокові кредити	130,43	90,92	148,54	94,44	18,11	3,52
Середньострокові кредити	12,79	8,92	8,63	5,49	-4,16	-3,43
Довгострокові кредити	0,24	0,16	0,11	0,07	0,13	-0,09

Не дивлячись на зростання кредитів у агропромислову сферу, діяльність банків у цьому напрямку переважно є збитковою через загальну збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, високу ймовірність неповернення кредитів та недосконалу законодавчу базу.

Дослідження зарубіжного досвіду свідчить про те, що аграрний бізнес закордоном кредитується у великих обсягах. У країнах з розвинутою ринковою економікою важливу роль у забезпеченні фінансовими ресурсами аграрного виробництва відіграє іпотечне кредитування. У багатьох з них на цю частину кредитування фермерів припадає від 40 до 70% кредитних ресурсів. На рисунку 1 наведена питома вага позичкових коштів в аграрному капіталі.

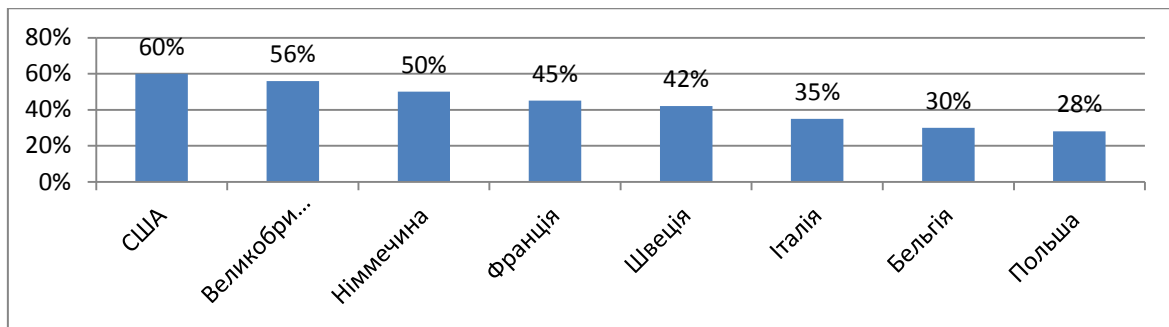

Рисунок 1. Питома вага позичкових коштів в аграрному капіталі [3, с. 216].

На наш погляд, на увагу заслуговує досвід США з використанням механізму кредитування готової продукції. При застосуванні цього методу федеральний уряд бере на зберігання частину урожаю фермерів, що здійснюється через корпорацію товарного кредиту, яка є складовою Міністерства сільського господарства. Зерно фермерів зберігається безкоштовно, а під його вартість надається позика.

Товарний кредит застосовується і в Латвії, де функцію кредитора взяв на себе державний концерн, що займається виробництвом хліба та інших продуктів з борошна. Він надає аграрним товаровиробникам пільгові кредити (2 % річних) під заставу зерна [4, с. 236]. Аналогічний механізм взаємодії держави із аграрними виробниками доцільно запровадити і в Україні.

Корисним є вивчення досвіду Чехії у кредитуванні аграрного сектору. Головною інституцією, що займається кредитування сільського господарства у Чехії є Підтримуючий і гарантійний сільськогосподарський та лісогосподарський фонд. Головним завданням ПГСЛФ є фінансова підтримка у разі отримання кредитів шляхом надання гарантій, субвенційної оплати частини кредиту, покриття частини платежів за кредити. Фонд самостійно не надає кредити. Фінансова підтримка фонді здійснюється шляхом надання банківських гарантій при отриманні кредиту [3, с. 215].

Висновки. Таким чином, Україна має перспективи для розвитку кредитування аграрною промисловістю. Проте, для більш вдалою реалізації цієї програми перш за все необхідно детально вивчити світовий досвід з розвитку та функціонування систем агрокредитування, підвищити банківських установ та держави в кредитуванні аграрної сфери.

Бібліографічний список

1. Богданова О.О. Стан та проблеми банківського кредитування АПК у сучасному вимірі // Економіка та держава. – 2009. – №11. – С. 12–15.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс] текстові дані. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Костюк В.А. Зарубіжний досвід іпотечного кредитування в сільському господарстві / В.А. Костюк // Науковий вісник Національного аграрного університету. - 2009. – №97. - С. 214-217.